

>> Vista de Tossa de Mar. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. VALENTÍ FARGNOLI.)

La mirada d'Ava Gardner

Text > **PERE BOSCH**, historiador

Arribem a Tossa de Mar a mig matí. Després d'una setmana inestable, la pluja ofereix una petita treva. Ens endinsem al poble a través de petits carrerons i, just al davant de l'es-cultura dedicada a Ava Gardner, trobem un avi en actitud contemplativa, talment com si hagués rebut l'encàrrec d'acomboiar la protagonista de *Pandora*. Li mostrem la foto que Valentí Fargnoli va fer fa uns cent anys i li expliquem la nostra intenció de localitzar l'indret exacte en el qual el fotògraf gironí va plantar el trípod. La seva primera reacció és d'un escepticisme sorneguer, culminat amb una sentència poc encoratjadora: «No podreu pas! Això ha canviat molt!». Els canvis en el paisatge són fàcilment perceptibles. Les feixes de vinya per les quals es devia enfilars el fotògraf han quedat engolides pels carrers atapeïts de xalets i cases adossades, la major part de gust dubtós i situats sense ordre ni concert. De fet, cada vegada que s'arriba fins a la Costa Brava, hom no pot evitar un cert deix de malenconia per un paisatge irreversiblement perdut, malmès per la voracitat humana.

Amb la mirada, el veí que hem trobat a la placeta d'Ava Gardner també sembla resseguir el paisatge amb enyorrança, talment com si estigués retrocedint en el temps. Quan es refà de l'ensurt, ens indica el punt precís on es devia enfilars Fargnoli, just al capdamunt de la petita platja des Codolar, lloc de partença de pescadors i, actualment, un espai de pas dels vianants que transiten amunt i avall pel camí de ronda.

Finalment, aconseguim localitzar el punt precís per reproduir el mateix enquadrament de Fargnoli. L'arquitecta Sílvia Musquera destaca que, en conjunt, la nombrosa producció del fotògraf gironí dedicada a la Costa Brava «genera imatges amb un gran poder evocador. El mar, les roques, els pins, les barques, retratats una vegada i una altra, identifiquen i distingeixen la costa gironina respecte de les altres costes mediterrànies i li donen un caràcter únic, fet que contribueix a crear un imaginari encara avui vigent». En el cas de Tossa, la bellesa de l'indret també hi ajuda. Els veïns, amb un orgull indissimulable, expliquen una «llegenda» segons la qual

Foto actual > MANEL LLADÓ

la vila hauria estat la darrera obra del Creador després de dies de «pràctiques». Sigui com sigui, el poble ha atret des de fa anys l'atenció de pintors, fotògrafs i artistes de tota mena. I a això hi ajuda la preservació del paisatge. A les dues imatges s'hi distingeix la cala de sa Banyera de ses Dones, però la platja que sobresurt és la de la Mar Menuda, amb la seva sorra gruixuda. La platja, que Manel Lladó ha copsat deserta, surt a la fotografia antiga amb algunes teranyines i dones que semblen adobar algunes xarxes. És una imatge irrepètible. Fa anys que la feixuga feina dels pescadors ha estat substituïda pel lleure dels estiuejants.

El fotògraf va centrar bona part de la seva atenció cap al recinte emmurallat, amb les ruïnes de l'església de Sant Vicenç al capdamunt de tot. El *castrum de Torsa* es manté, tot i el pas dels anys, en un estat de conservació envejable, amb els merlets i les torres de guaita cilíndriques, la des Codolar, la de ses Hores o la d'en Joanàs. Les muralles, assentades al voltant del mont Guardi, van protegir la vila durant els segles foscos, quan els pirates mantenien amb l'ai al cor els pobres vilatans. I, durant una bona part de segle xx, es va convertir en un

refugi d'artistes d'arreu del món, atrets per la plasticitat i la tranquil·litat de l'espai. En un reportatge publicat a *La Veu de Catalunya* el 1933, el periodista Rafel Benet destacava que «enlloc com en aquest turó amb cintura medieval la retina del pintor dotat no trobarà ample marge per extreure'n les gammes més subtils. Per això Tossa és plena de pintors de tots els països, molts dels quals venen directes de la frontera i se'n tornen sense ni tan sols passar per Barcelona [...]. El cafè d'en Biel, vora la ribera, a l'hora de l'aperitiu és com una terrassa de cafè de Montparnasse». Alguns anys després, l'abril de 1950, Tossa de Mar, reconvertida en La Esperanza per afecte del setè art, va esdevenir l'escenari idoni per a la pel·lícula *Pandora i l'holandès errant*. La càmera de Valentí Fargnoli va deixar pas a la del cineasta Albert Lewin i el destí d'aquella vila tranquil·la va canviar per sempre més. La població no estava gens preparada per al turisme. No disposava d'establiments hotelers i bona part de les cases ni tan sols tenien aigua potable. Tot i això, aquell esdeveniment va empènyer la vila cap a un futur vinculat al turisme; un destí que va acabar involucrant la Costa Brava sencera.